

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Pasauli – budėk!

A. Ufarto (BFL) nuotr.

Šimtas metų Lietuvos skautams

Tokia skambia antrašte noriu pradėti šį komentarą. Lietuvos skautų gyvenime buvo atsiradusi duobė, kurią peršokti nelengva – 50 metų po sovietiniu okupaciniu jungu... Lietuvos skautai ir skautės netrukdomi savo šventes skelbdavo tik laisvajame pasaulyje. Ir štai dabar, liepos viduryje, Lietuvos skautai, susirinkę iš visos Lietuvos ir suvažinę iš užsienio jų svečiai, Rumšiškėse pažymėjo lietuviškos skautijos šimtmetį.

Šventė nuo liepos 14 d. truko keturias dienas šimtmetį menančiame Nacionaliniame buities muziejuje. Pačiame vidurvasaryje, kai Lietuvos laukuose jau bręsta lietuviška duona, o pievų aromatais kvepia gražiai nušienautos lankos. Muziejaus teritorijoje iškilo palapinių „miestelis“, jame keturioms paroms apsigyveno skautai – čia buvo surengta Tautinė skautų stovykla. Palapinėse apsigyveno ir mažieji skautukai, dar tik įvesdinti į organizaciją, ir vidurinieji, kurie atgimė drauge su 1990 m. Lietuvos nepriklausomybe, ir senieji, kurie susirinko čia iš visuomet laisvojo pasaulio valstybių (apie 600 užsieniečių). Kad visi drauge atšvęstų Lietuvos skautijos šimtmetį.

Devynias dienas lyg bičių avilys dūzgėjo čia skautiškas miestas iš palapinių, kuriose apsi-

gyveno ir mažieji skautukai, ir skautų senjorai... Čia pat įsikūrė jų parduotuvės, mokymų laukai, atsidarė net skautų „restoranas“ ir... televizija. Ir vaikų, ir vyresniųjų skautų laukia nelengvi žygiai per miškus ir pelkes, ir įvairios amatininkystės užduotys, žinoma, ir rikiuotės, o laisvalaikiui vakariniai koncertai, žaidimai ir kitos įvairios programos...

Skautų organizaciją Vilniuje 1918 metais įkūrė karininkas Petras Jurgėla. Kai 1920 metais Vilnių okupavo lenkai, lietuviai skautai nuleido rankų, gindami lietuvišką skautybę. Anų laikų kone legenda tapo skautas Pranas Žižmaras, kai gindamas nuo patyčių Vilniaus lietuvių, iškviėtė į dvikovą lenkų karininką. Dvikovos tais laikais buvo jau draudžiamos, tad ir ta dvikova vyko slapta. Pranas Žižmaras ją laimėjo ir lietuvių akyse tapo didvyriu. Kauniečiai, kai jis išlipo iš traukinio, jį ant rankų nešė iki Laisvės alėjos, skanduodami pergalės šūkius.

Nepriklausomoje Lietuvoje pirmoji skautų stovykla buvo surengta 1928 metų vasarą Aukštosios Panemunės šile, šalia Kauno. O kai 1940 m. prasidėjusios okupacijos (bolševikų ir vokiečių) nutraukė skautų veiklą, ši buvo tęsiama išeivijoje.

„Dievui, Tėvynei, artimui“ – tai skautų šūkis, turintis dar ir palydimąjį žodį – pasisveikinimą: „Budėk!“. Pasaulyje yra daugiau kaip 30 milijonų

KAS SAVO ŽEMĖS ŠIRDĮ JAUČIA

*Kas savo žemės širdį jaučia
iš juodžemio vagų gimtinių,
kas savo žemės širdį jaučia
srovėj upelių sidabrinių,*

*kas savo žemės širdį jaučia
mažam laiškely rugio daigo,
kas savo žemės širdį jaučia
gyvoj gėlėj po gruodžio speigo,*

*kas savo žemės širdį jaučia
bangoj melsvųjų marių lino,
kas savo žemės širdį jaučia,
kai vargo pėdos dirvą mina,*

*kas savo žemės širdį jaučia
kai žydi rožės ir kai sninga, –
galybių Viešpats maloniausias
palaimins derlių jo duosningai.*

Bernardas Brazdžionis

nų skautų organizacijų. Skautas buvo popiežius Jonas Paulius II, amerikiečiai astronautai, išlipę į Mėnulį... Beje, ir mūsų prezidentas Valdas Adamkus taip pat yra skautas. Lietuvos skautijai didelę įtaką padarė kunigas Antanas Saulaitis, buvęs skautų vadovas išeivijoje, o ir Tėvynėje, į kurią atvyko iškart, kai tik Lietuva tapo laisva, turintis didelį autoritetą. Pasaulyje, kuriam nuolat gresia didžiųjų supervalstybių okupacija, yra daugiau kaip 30 milijonų skautų. Budėk, pasauli, per skautus ateina išpėjimas ir pasirengimas budėti nuolatos...

Aldona Žemaitytė-Petrauskienė

„Pats tikriausias kelias į laimę yra nešti laimę kitiems žmonėms.

Bandykite juo eiti ir palikite šį pasaulį truputį geresnį, negu jį radote.”

Iš R. B. Powell testamentu

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Aldona Žemaitytė-Petrauskienė. Pasauli – budėk! • **2-as psl.** Virginija Babonaitė-Paplauskienė. Leiskit grįžti į namus... (Pranas Lembertas) • **3-as psl.** Aldona Žemaitytė. Dievo dovana gėrio ir tiesos ieškotojams • **4-as psl.** Astrida Petraitytė. Su gera mina išlydėjus Thomo Manno festivalį... • **6-as psl.** Algis Vaškevičius. Jaunieji Karaliaučiaus krašto lietuviai tėvų žemei dovanojo dainas ir šokius • **7-as psl.** Kroatijos futbolo rinktinės treneris atranda sėkmę laikydamas rožinį. Parengė Antanas Mikelaitis • **8-as psl.** Kultūros kronika

Kitas „Kultūros“ numeris pasirodys rugsėjo 1 dieną. Iki pasimatymo!

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2018 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniniam „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

Redaguoja **Renata Šerelytė** renata.serelyte@gmail.com • Maketuoja **Jonas Kuprys**

Iš kairės: A. Ruseckaitė, B. Vingraitė, O. Dautartaitė, R. Preikšaitė, N. Vitkauskaitė-Lembertas, A. Vaičiūnas, V. Paplauskienė, R. Dragenytė, E. Žmuida.

Leiskit grįžti į namus...

*Iš visų kraštų pasaulio
Vėjai neša mus skundus:
Duokit laisvės, duokit saulės,
Leiskit grįžti į namus...*

Virginija Babonaitė-Paplauskienė

Liepos 9 d. popietę Maironio lietuvių literatūros muziejaus didžiojoje Maironio svetainėje buvo susirinkęs gausus būrys viešnių ir svečių, atvykusių iš Kauno, Vilniaus ir tolimojo Los Angeles. Šią popietę buvo paminėtos 120-osios gimimo ir 50-osios mirties metinės spalvingos ir daugiabriaunės asmenybės – poeto, dainininko, visuomenininko, sportininko, Biržų pilies atstatytojo, muziejininko, notaro Prano Lemberto (1897–1967).

Renginyje buvo pristatyta šiemet spaustuvėje „Be pykčio“ išleista poeto knyga: Pranas Lembertas, „Poezija.“ Knygą sudarė, parengė ir išsamų studijinį tekstą parašė filologijos mokslų daktaras Eugenijus Žmuida, o parengimą ir išleidimą finansavo

Notarų rūmų darbuotojai, sumanę taip pagerbti iškilų, dar nepriklausomoje Lietuvoje pasižymėjusį profesionalų notarą P. Lembertą. Toks jų pasiaukojimas išsaugoti Lietuvos istorijos dalelę vertas sušizavėjimo ir pagarbos.

Renginyje itin laukiama viešnia buvo P. Lemberto marti – Nijolė Vitkauskaitė-Lembertienė, atvykusi su lietuvių Los Angeles choru į Dainų šventę; Notarų rūmams atstovavo Rasa Inokaitienė ir Aleksandras Matonis; dalyvavo lietuvių literatūros ir tautosakos instituto mokslinis darbuotojas filologijos mokslų dr. Eugenijus Žmuida ir puikiai su poeto kūryba susipažinusi knygos redaktorė dr. Ramutė Dragenytė, kuri įtaigiai ir jautriai paskaitė P. Lemberto eilėraščių. Muzikinę programą atliko žymi operos solistė Rita Preikšaitė ir pianistė Beata Vingraitė. Renginį vedė šių eilučių autorė – Išeivių rašytojų skyriaus vedėja.

Gyvendamas svetur P. Lembertas, kaip ir daugelis išeivių, nuolat svajojo sugrįžti į Lietuvą, savo eilėraštyje rašė: „Duokit laisvės, duokit saulės/ Leiskit grįžti į namus...“ Išties tautiečiai neprarado vilties ir tikėjimo, puoselėjo lietuviybę, dirbo ir aukojosi „vardan tos Lietuvos.“ Deja, tik nedaugelis pasidžiaugė laisvę atgavusia Tėvyne... Dabar mus, Lietuvoje gyvenančius, džiugina sukurtas išeivių kultūrinis paveldas, kuris vis grąžinamas ir graži-

namas Tėvynėn, parvežamas iš įvairių pasaulio kraštų ir prikeliamas naujam gyvenimui. Taip ir knyga – Pranas Lembertas, „Poezija“ – yra viena iš daugelio tokių nuostabių dovanų lietuviams.

Pagerbdami savo iškilų šeimos narį, Notarų rūmų darbuotojai praėjusiais metais Biržuose ant namo, kuriame P. Lembertas dirbo ne vieną dešimtmetį, atidengė jam skirtą paminklinę lentą, o šiais metais pastatytas štai toks rašytinis paminklas P. Lembertui – jų dėka pasaulį išvydo puiki knyga. Dr. Eugenijus Žmuida preciziškai surinko beveik visą apie poetą išleistą medžiagą, pasinaudojo Maironio lietuvių literatūros bei Biržų muziejuose saugomais unikaliais archyvais, parengė išsamų tekstą. Čia pirmą kartą P. Lemberto kūryba pristatoma lietuvių lyrikos kontekste, aptariama jo eilėraščių problematika, žanrinė įvairovė, poetinė kalba, literatūrinės įtakos. Knygoje pateikti įvairūs priedai – redakcinės pastabos, kompaktinę plokštelę, jo poezijos žodžių dažnumų žodynas bei kita. Redakcinėse pastabose aptariami rinkinių ar atskirų eilėraščių koregavimai, yra P. Lemberto premijos laureatų sąrašas, o kompaktinėje plokštelėje – žymių solistų atliekami dainomis virtę P. Lemberto eilėraščiai. Knyga išleista solidžiais kietais viršeliais, puiki poligrafiškai, estetiškai graži ir maloni paimti į rankas. Kai kuri iliustracinė medžiaga šioje knygoje skelbiama pirmą kartą, ji ne tik pagyvina, bet ir dokumentuoja P. Lemberto gyvenimą ir kūrybą.

Būdamas pomaironinės kartos kūrėjas, P. Lembertas savo romantiškais, melodingai aistringais žodžiais, virtusiais dainomis, drąsiai įžengė į literatūros pasaulį. Nepriklausomoje Lietuvoje daugelis dainavo jo eilėraščius, net nežinodami, kas jų autorius. Vienas eilėraštis tapo kariškių himnu: „Tau sesute – gėlės visos, o man kardas prie šalių...“ Jam gyvam esant buvo išleistos tik dvi poezijos rinktinės – „Saulėtekiai“ (1935) ir „Baltija šaukia“ (1947). P. Lembertas buvo ypatinga, iškili, savo gerumu, paprastumu, nuoširdumu žavinti asmenybė; jis lyg magnetas traukė žmones. Itin jį mylėjo, iš jo mokėsi ir prie jo glaudėsi jaunimas. Pasižymėjo meno, kultūros, sporto, literatūros srityse: profesionalus notaras, puikus solistas, sportininkas; buvo kupinas visokių, anuomet atrodė – net keistų idėjų, kurias vis dėlto sugebėdavo įgyvendinti: Biržuose įkūrė teniso kortus, o žiemą – ledo čiuožyklą.

Deja, 1944-aisiais metais antroji sovietų okupacija chaotiškai sujaukė kūrybingą Lietuvos gyvenimą. P. Lembertas su žmona Monika ir sūneliu Vitaliu pasitraukė į Vakarus, vėliau apsigyveno Amerikoje – Bostone, Los Angeles. Svetur ši kilni šeima gyveno viltimi ir tikėjimu sugrįžti į Tėvynę ir neapleido tautinių reikalų – tapo daugelio lietuviškų renginių ir lietuvių autorių knygų išleidimo mecenatais, skleidė gėrį ir šilumą puoselėdami lietuviybę.

Nukelta į 7 psl.

Virginija Paplauskienė

Aleksandras Matonis

Nijolė Sadūnaitė

Nijolė Sadūnaitė ir kun. Alfonsas Svarinskas

Dievo dovana tiesos ir gėrio ieškotojams

Aldona Žemaitytė

Dažnai vaikštom šia Dievo mums dovanota žeme tarsi akli, nematydami ir neįvertindami tų, kurie yra šalia mūsų. Tokia jau egoistiška žmogaus prigimtis. Šiomis dienomis, kai seselei Nijolei Sadūnaitei sukako 80 metų, susigriebė ją pasveikinti Prezidentė, žiniasklaidos priemonės, dvasininkai... Sveikino ir tie žmonės, kurie visada buvo šalia jos, ją mylėjo, ją didžiavosi.

Prisimenu 1998 metų liepą Druskininkuose, kur „Į laisvę“ fondo lietuviškoji grupė drauge su išeivijos senbuviais surengė tradicinį seminarą, kuriame pranešėjai svarstė aktualias politikos temas. Nijolė tada pristatinėjo savo knygą „Skubėjime daryti gera“. Mūsų buvo tiek daug, dažnas veržėsi į tribūną pasakyti kuo daugiau, kuo reikšmingesnių žodžių... O ji šypojo, kvatojosi (buvo tikra kvatoklė) per to seminaro iškylas ir ekskursijas, mylėjo mus visus savo neišsenkančia meile... Tuomet kai kuriems studijų dalyviams ji pristatinėjo (neoficialiai, nes oficialumo nemėgo) savo ką tik išleistą knygą „Skubėjime daryti gera“. Mes jos tada nepasveikinom nei su knyga, nei su artėjančiu 60-mečiu, nepasakėm, žiūrėdami jai į akis: „Sesele Nijole, Jūs esate Lietuvos legenda, mūsų tautos pasididžiavimas, Dievo numylėtinė ir pasiuntinė šioje nuodėmingoje žemėje“.

Studijų dalyviai išsiskirstė po platųjį pasaulį, o linksmuolė Nijolė išvažiavo į savo Vilnių. Likau su jos knyga, kur puslapis po puslapio vėrėsi romantiškas, bet baisus, ir džiaugsmo pilnas, ir drauge žiaurus, kupinas kančios laikotarpis, kurį dažnas iš Lietuvos laisvės šauklių-sąžinės kalinių išgyveno sovietmečiu.

Kvietimas daryti gera užkabina sielą lyg verpetuotas viesulas, priverčia pasijusti menku, bejėgiu žmogeliu, verkšlenančiu dėl užgriuvusių sunkumų, dėl nenusisekusių gyvenimo smulkmenų. Anuometinė Nijolė šalia mūsų atrodė lyg dvasios milžinė, o jos svarbą jau tada žinojome. Taip pat numanė, kad ateityje ją įvertins istorija. Mūsų tautos naujosios istorijos pradžia – Lietuvos jaunuolių šiaurinės kelionės į Sibiro ir Kazachstano platybes ieškoti savo prosenelių ir senelių kankinių bei tremtinių kapų. Šie vaikai jautriau nei šiandieninė pokario metų karta pajaučia, kokios buvo kančios, patirtos KGB rūsiuose, Gulago kalėjimuose, lagerių kameros. Pajaučia ne tiek fiziškai, kiek išaugusių intelektu.

Disidentės Nijolės Sadūnaitės neįbaugino keliasdešimt metų vykdomi persekiojimai, KGB rūšiai, Gulago kalėjimų kameros. Kai kas ją lygino su Žana d'Ark. Mano nuomone, šalia Adelės Dirsytės ji Lietuvoje yra vienintelė ryškiausia asmenybė –

moteris, drąsiai pasipriešinusi okupantų melui ir dvasinei vergijai. Daugeliui vyrų buvo toli iki jos linksmai akiplėiško elgesio su kagėbistais, kuriuos, švelniai sakant, vedžiodavo už nosies. Panašiai kaip kunigas Juozas Zdebskis, ji mokėjo juoktis iš jų ir drauge melstis už juos. Nijolė, pasitikėdama Dievu ir savo geruoju Angelu sargu, gebėdavo išsisukti iš kebliausių situacijų. Prigimtis jai suteikė greitą orientaciją. Daugelį kartų buvo susidūrusi su mirtimi akis į akį, kriminalistų apsuptyje, tardytojų rafinuotų kankinimų lauke... Bet Dievo valia ją išvesdavo iš mirties zonų.

Nijolė Sadūnaitė daugino ir platino „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką“ tada, kai tą daryti bijojo už ją kur kas tvirtesni vyrai. Per teismą 1975 m. birželio 17 d. (teismas buvo uždaras) ji sviedė sovietiniams teisėjams: „Ir jūs džiaugiatės pergale? Virš ko tad kyla jūsų pergalės triumfas? Virš moralinių griuvėsių, virš milijonų nužudytų negimusių kūdikių, virš išniekintos žmogaus vertės, virš menkų suniekėjusių žmogiškųjų, apkrestų baimės ir gyvenimo aistros nuodų... Jūsų nusikaltimai stumia jus kaskart didesniu greičiu į istorijos sąslavyną“.

Būdama jauna moteris, stovėdama prieš savo budelius, ji žinojo, kad „svarbiausia gyvenime – išlaisvinti širdį ir protą nuo baimės, o nuolaidžiauti blogiui yra nusikaltimas“. O mes šiandien to nenorime žinoti ir pripažinti, nors aplink mus siaučia blogio okeanas, kurio mūsų dundesį į mūsų proto ir širdies ląsteles girdime skaitydami bulvarinę spaudą (tokios mūsųose yra pakankamai) arba naršydami interneto tinklalapiuose... To okeano drumsuose vandenyse patys vos nenuskėstame.

Linkėčiau visiems, ypač jauniems, susipažinti su Nijolės Sadūnaitės gyvenimo odisėja. Su jos ir jos bendraminčių epocha. Pagal šios narsios moters vertę turėtume matuoti ir savo vertę. Ir pamatyti, kaip svarstyklių lėkštė žemai nusvyra jos naudai ir kokia lengvutė kita lėkštė pakyla mūsų nenaudai...

Nijolė Sadūnaitė, sąžinės kalinė ir KGB auka, pažino visas XX a. pasaulis. Ji pirmoji prabilo, pranašaudama laisvės pavasarį 1987 m. rugpjūčio 23 d. mitinge prie Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje. Jos knygos „KGB akiratyje“ ir „Gerojo Dievo globoje“ buvo išverstos į vokie-

čių, anglų, prancūzų ir kt. kalbas. Ji kalbėjo laisvose šalyse, pasakodama apie 50 metų trukusį Lietuvos genocidą.

Nepriklausomos Lietuvos laikais seselė Nijolė nereikalauja sau nei atitinkamos pagarbos, nei dėmesio, kaip tai buvo reikalinga kai kuriems buvusiems sąžinės kaliniams prasidėjus Atgimimui. Kukliai ir tyliai ji darbavosi ir darbuojasi pagal nustatytą savo vienuolyno regulą. O tai yra gero darymas žmonėms: globoti ligonius (amžina mano padėka už jos kantrią globą, kai infarktu sunkiai sirgo „Dienovidžio“ direktorius Antanas Petrauskas), šelpti neturtėlius, paguoti nuliūdusius... Kol turėjo jėgų, ji dirbo slauge, valytoja, užuojautos dalytoja visiems, kur tik jos prireikdavo. Nijolė atsirasdavo ten, kur kenčia žmogus, laukdamas paguodos, meilės ir užuojautos. Nijolė Sadūnaitė, kaip ir Kalkutos motina Teresė, apdovanota šv. Pranciškaus Asyžiečio medaliu už artimo meilę...

Menkas mūsų gyvenimas lyginant su seselės Nijolės gyvenimu, bet juk ne kiekvieną Dievas įrašo į savo išrinktųjų tarpą. Tik meilė mus visus sulgina – visaapimanti, gailėtinga, atlaidi Dievo meilė, kuri neskiria draugo nuo priešo, aukos nuo budelio, kankinio nuo kankintojo. Meilė tikinti, kad draugas taps priešu, o budelis atgailautoju. Taip ir tebūnie...

Šį savo rašinėlį noriu užbaigti Bernardo Brazdžionio eilėraščio „Gyvybės kibirkštis“, skirto Nijolei Sadūnaitei, posmeliu:

*Ji didžiu gaisru pavirs po metų –
Dievo dovanota kibirkštis –
Ją kaip viltį Lietuva jau mato,
Ją pasaulis visas pamatys...*

□

Nijolė Sadūnaitė sako kalbą prie A. Mickevičiaus paminklo. 1987 m. rugpjūčio 23

Su gera mina išlydėjus Thomo Manno festivalį...

Astrida Petraitytė

Štai baigėsi XXII tarptautinis Thomo Manno festivalis, kurortinę Nidos ramybę trikdęs liepos 14–21 d. Jau galiu save laikyti jo senbuve – daugelį metų išsiruošiu savaitei „į kurortus“ būtent dėl šio dvikalbio festivalio. Thomo Manno kultūros centro (vadovė – Lina Motuzienė), šio centro kuratoriumo (pirmininkė – Ruth Leiserowitz) rengiamas festivalis pasižymi gana aukšto lygio intelektualine, kultūrine programa, Kuršių nerijoje įgyjanti ypatingo žavesio; juk Nida – ir egzotiški vaizdai (kopos! „Itališkas vaizdas“ nuo Uošvės kalno, Thomo Manno namelio kaimynystės!), ir būtųjų epochų dvelksmas (senieji žvejų ar jų stilistiką atspindintys namai!), ir meditatyvi ramybė (marios! jūra!), ir nuošaluma (ar kas pasigenda tradicinio kurortinio šurmulio?)...

Nedalyvavau pirmuosiuose, būtent rašytojui Thomui Mannui skirtuose festivaliuose; teko ne kartą girdėti kuratoriumo narių (pirmiausia – Žodžio programą kuriojančio vertėjo, poeto Antano Gailiaus) paaiškinimus: siekiama gvildinti temas, atitinkančias šio nobelisto intelektualinį lauką, interesus, taigi orientuojamasi į visuomeninę, politinę, istorinę problematiką. Vis dėlto, regis, nesistengiama laikytis griežtų ribų, kiekvienam festivalio komponentui, keturiems jau tradiciniams jo komponentams – Žodžio, Muzikos, Dailės ir Kino programoms – paliekama teisė ir į savas žaidimo taisykles (štai Dailės programoje kaskart įsiterpia ir postmodernūs jaunimo performansai, instaliacijos).

Išskleisti festivalio temą, suprantama, labiausiai privalu Žodžio programoje – kviestųjų svečių moksliniuose pranešimuose. Festivalis dabar rengiamas keliamečiais ciklais. Štai šis buvo baigiamasis – penktasis, skirtas Pirmojo pasaulinio karo problematikai ir įvardytas Thomo Manno citata: „... su gera mina pasveikinti demokratinį Naują pasaulį“. Taigi ciklą pradėjus 1914-aisiais, dabar prieita ir prie karo užbaigos, ir prie mūsų valstybės (greta eilės kitų) atkūrimo.

Pirmasis jubiliejinėi progai skirtas renginys vadinosi „Keliai ir klystkeliai: pamąstymai švenčiant valstybės at(su)kūrimo 100-metį“; tai būta ne tradicinio pranešimo (kurio vertimą į „paralelinę“ kalbą paprastai gauname atspausdintą), bet „susitikimo-diskusijos su disidentu, istoriku, eseistu Adamu Michniku“, moderuoto mūsų istoriko Alvydo Nikžentaičio. Tarsi *a priori* buvo privalu žavėtis lenkų disidentu (panašu, kad ne tik buvusio) Michniko giliomis ir maištingomis įžvalgomis. Tačiau moderatoriaus Nikžentaičio grėsmių link kreiptas pokalbis bent man padvelkė „tradiciniu lietuvišku“ katastrofizmu – regis, mūsų istoriko akimis, tiek Vasario 16-osios, tiek Kovo 11-osios Lietuva iškart nusirito į nacionalizmo properšą... Žinia, svečias turėjo pagrindo nerimui dėl savo šalies politinės situacijos (pasak jo, demokratija jau paminta), bet jam vien juodomis spalvomis piešiant šiandienos Lenkiją ir jos perspektyvas, knietėjo paklausti: ar p. Michnikas laukia Europos Sąjungos sankcijų? Deja, pokalbio moderatorius auditorijai nesuteikė galimybės įsiterpti – pusantros valandos jis pats vedė svečių tomis nacionalizmo ir kitų baisybių briaunomis. Tiesa, po renginio teko išgirsti ne vieną klausytoją žavintį p. Michniko humoro jausmą – štai, pavyzdžiui, jis pasidžiaugė: laimei, Lenkija nieko nepadaraanti iki galo...

Žinia, tokiems kaip aš, nemokantiems lenkų kalbos, įžvalgų suvokimą komplikavo *trečioji* festivalio kalba – ir moderatorius, ir svečias kalbėjo lenkiškai, vertimo į vokiečių buvo galima klausytis per ausines, lietuviškai po kalbos *gabalą* perteikė speciali vertėja. Man būtų tikusi programėlėje nurodyta taisyklė: „Visi renginiai vyksta lietuvių ir vokiečių kalbomis“ (o visas dienas visus renginius – išskyrus vykstančius *papildomomis* kalbomis – iš ir į vokiečių puikiai vertė Jūratė Žukauskaitė).

Itališku vadinamas Nidos vaizdelis.

A. Petraitytės nuotraukos

Humoro jausmą – greta istoriko profesionalumo – gebėjau pajusti prof. Alfonso Eidinto pranešime „Pirmasis Lietuvos valstybės atstatymo planas ir jo alternatyvos“. Moderatoriui A. Gailiui priminus, kad svečias yra ne tik istorikas, bet ir diplomatas, pirmasis iš Lietuvos išvykęs ambasadoriauti JAV, jis pataisė: pirmasis iš Vilniaus (mat ankstesni mūsų atstovai bet kurioje šalyje buvo iš laikinosios sostinės Kauno). Eidintas savo žvilgsnį fokusavo į Lietuvos Tarybos 1917 m. gruodžio 11 d. Nepriklausomybės deklaraciją, kurioje dar žadėti „amžini“ ryšiai su Vokietija. Aptardamas link pabaigos einančio karo ir jo baigties aplinkybes, pranešėjas pasidžiaugė, kad visos šalys palankiai vertino 1918 m. pradžioje JAV prezidento Woodrow Wilson iškeltą tautų apsisprendimo principą (mat būtų geriau, jei pačios pasiprašytų aneksuojamos). Aptaręs sudėtingą Lietuvos Tarybos ir jos vadovo Antano Smetonos situaciją, būtinumą laviruoti tarp supančių galybių (dar nesitikint, kad Vokietija bus sutriuškinta), Eidintas pažymėjo šios, gruodžio 11-osios, deklaracijos pragmatiškumą ir Tarybos gebėjimą nuo jos vėliau atsiriboti. Vokietija mus pripažinusi šios deklaracijos pagrindu, tas pripažinimas ir liko galioti. O 1919 m. Paryžiaus Taikos konferencijoje lietuviai aktyviai visoms šalims platinę 1918-ųjų vasario 16-osios Nepriklausomybės akto

nuorašus... (Vokietijai raštas taip pat nusiųstas – dabar ir džiaugiamės jį archyvuose surastu, Signatarų namuose Vilniuje eksponuojamu).

Pirmojo pasaulinio karo tema, žvelgiant į ją iš vokiškosios perspektyvos, neišvengiamai prišaukia ir Thomo Manno vardą. Jau ankstesniuose šio ciklo festivaliuose buvo pristatyta toji dviejų brolių rašytojų – Thomo ir Heinricho Mannų – priešprieša, išsirutuliojusi į dešimtmečiais trukusį nebendravimą, o ji ir buvo sukelta požiūrių į 1914-ųjų įvykių skirtumų. Thomas Mannas tuomet pritarė Vokietijoje išsižiebusiam visuotiniam entuziazmui, tuo tarpu frankofilija užsidegęs jo brolis išsakė „nepatriotines“ nuostatas. Šią temą vėl pratęsė pranešėjai vokiečiai. Vokietijos Thomo Manno draugijos prezidentas Hans Wisskirchen pranešime „Broliai Mannai ir Veimaro respublika“, neapsiribodamas karo ir pokariniu laikotarpiu, aptarė ir Thomo Manno pažiūrų raidą, galiausiai jam tampant demokratijos ir humanizmo skelbėju.

Jaudinantis (mane, sentimentalumo nestokojančią) buvo profesorės Dorothee Wierling pranešimas „Depresija, patosas ir pragmatizmas Vokietijos inteligentijoje 1918 m.“. Vokiečių požiūrį į karą (ne tik jo baigtį) pranešėja perteikė per konk-

Nukelta į 5 psl.

Centre – prof. A. Eidintas, šalia – moderatorius A. Gailius ir vertėja J. Žukauskaitė

Atkelta iš 4 psl.

rečių asmenybių pavyzdžius, tad prieš mūsų akis skleidėsi dramatiški, net tragiški likimai. Mažiausiai karo tragika, žinia, paženklintas rašytojas Thomas Mannas, pranešime taip pat aptartas. Bet tarsi iš romano puslapių iškilo nežinomos (bent man) Braun šeimos, įsisukusios ar išuktos į karo verpetą, drama. Štai žydų kilmės publicistas dr. Heinrich Braun, karo pradžioje 60-metis, štai jo devyneriais metais jaunesnė žmona, „socialdemokratinų pažiūrų feministė“ Lily Braun ir kone paugliukas jų sūnus Otto; dar „romano siužetui“ labai tinkanti linija – šeimos draugė (vėliau ištėkėjusi už našliu tapusio Heinrich) Julie Vogelstein, „iš išsilavinusių turtingų žydų šeimos kilusi meno istorikė“. Tėvui Heinrich visas ateities viltis susiejus su sūnumi, jis, 1914-aisiais septyniolikmetis, savanoriu išeina į karą, žūsta prie Somos (ten, Prancūzijoje, įnirtingiausias mūšis vyko 1916 m. rudenį). Tais pačiais 1916-aisiais nuo insulto mirė Lily Braun, o Heinrich – nepaisant Julie Vogelstein meilės ir jos pasišventimo, puoselėjant Otto atminimą – panyra depresijon...

Šįkart festivalis buvo intensyvesnis nei įprastai, daugiau dėmesio Thomui Mannui skiriantis. Keturias priešpietes buvome kviečiami į Kuršių nerijos istorijos muziejuje rengiamus skaitymus, įvardytus „Kava su Thomu Mannu“ (kava iš tiesų buvome pavaišinti). Pirmieji dveji skaitymai vyko vokiškai – skaitovais buvo R. Leiserowitz ir H. Wisskirchen. Kuratoriumo pirmininkė ne tik perskaitė rašytojo kalbą, sakytą 50-mečio proga, bet ir kompiuterio ekrane pademonstravo, regis, pirmą vokiečių garsinį „filmą“ – kelių minučių Thomo Manno pasisakymą 1929 m. O Thomo Manno draugijos prezidentas pasiūlė ištraukėlę iš romano „Užburtas kalnas“. Buvo įdomu ir smagu, bet abu „seansai“ truko vos po keliolika minučių, net pasiguodžiau organizatoriams: per trumpai – ypač, jei esi ne pakeliui užlėkęs, o, tarkim, vardan šio renginio atsisakęs kitų veiklų, kad ir „seanso“ prie jų ros.

Lietuviai skaitovai parengė solidesnę programą, bent jau pusvalandį (ir ilgiau) trukusią. Vertėjas – be kitų autorių, ir Thomo Manno – A. Gailius palepino mus dviejų ankstyvųjų novelių nepublikuotais vertimais (užsakytais Mažojo teatro, mat šis pagal Thomo Manno noveles rengė spektaklį „Manno laimė“). Graudi ir komiška istorija „Kelias į kapines“ žavėjo ir vaizdinga kalba, sodrių epitetų gausa, o novelė „Neviltis“ atliepė literatūroje naują egzistencinio nykulio, dvasinės sausros temą.

L. Katkus taip pat pasitelkė Gailiaus vertimą – romano „Juozapas ir jo broliai“ ištrauką; skaitovas priminė, kad Nidoje kaip tik dalis romano ir parašyta. Kažkada skeptiškai vertinusi šią biblinės istorijos interpretaciją (sakiau sau: juk galima tiesiog skaityti Bibliją), dabar turėjau pripažinti rašytojo meistrystę, gebėjimą „prikelti“ ir anų tolimų laikų bei kraštų buities scenas, jas prisodrinti vaizdinėmis, net komiškomis detalėmis.

Buvo tęsiama ir pernykštė naujovė: parėmus Goethe's institutui (regis, ženkliai prisidėjusiam prie šio festivalio), gerokai prieš šventinę liepą paskelbtas esė konkursas jaunimui, galiausiai išrinkti trys nugalėtojai. Mano galva, šįkart jaunųjų svars-

Jaunųjų eseistų prisistatymas. Skaito D. Lavrukaitis

tymai buvo stipresni (intelektualesni) nei pernai. Jaunuolių pri(si)statymai vyko Neringos Viktoro Miliūno viešojoje bibliotekoje (t.y. Nidos bibliotekoje). Modernuojant rašytojui Laurynui Katkui, savo esė perskaitė šiemet studijas baigusi, Kauno viešojoje bibliotekoje dirbanti Ernesta Dambrauskaitė (ir pernai buvusi tarp pagerbtųjų) bei du Vilniaus universiteto studentai – regis, pirmąjį Kultūros istorijos ir antropologijos kursą užbaigęs Domas Lavrukaitis bei Tarptautinių santykių ir politikos mokslų magistrantas Teodoras Žukas. Išlaikant intriga, pagrindinis nugalėtojas paskelbtas visiems trims perskaičius savo esė – ja tapo E. Dambrauskaitė. Gal komisiją nuginclavo jos pagarbus dėmesys Vasario 16-osios akto signatarams bei išreikšti įsipareigojimai jų atminimui, bet man šis tekstas šiek tiek dvelkė „privaloma duokle“ (nors ir nuoširdžia). Studentai, mano galva, pademonstravo ir erudiciją (remdamiesi kuo įvairiausiais autoriais – nuo L. Donskio ar A. Michniko iki, tarkim, H. Hesse ar F. Fukuyama), ir gebėjimą apčiuopti visuomenines problemas. Štai Lavrukaitis ėmėsi gvil-denti Europos tapatybės problematiškumą, o Žukas, be kita ko, pažymėjo, jog autoritarinis A. Smetonos režimas tuometėj Europoje buvo ne išimtis, o tendencija. Vyrukams beskaitant, aš sprendžiau klausimą: kuriam iš jų skirčiau pirmą vietą.

Organizatoriai, regis, vis ieško naujų festivalio erdvių, kartais dvasinių, o kartais – kaip šįkart – ir fizinių. Jau kelinti metai Dailės pramagoje surengiama paroda iš klaipėdiečio Aleksandro Popovo ir jo įsteigtos VšĮ „Nidden“ sukauptos Nidos dailininkų kolonijos sukauptos kolekcijos (šią koloniją suformavo XIX a. viduryje Kuršių neriją atradę Karaliaučiaus meno akademijos auklėtiniai, Nidoje vasaromis susiburdavę kone iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos – vis

O. Gražinytė ir Ph. Magalhaes atlieka Osvaldo Balakausko kūrinį

naujiems „atradėjams“ ir iš tolimesnių Vokietijos kraštų kampelių prisijungiant). Šiemet nedidelis Popovo kolekcijos gabalėlis pristatytas Juodkrantės Miniatiūrų muziejuje.

Paroda „Žvilgsnis į žemę ir vandenį: XVII a. – XX a. pirmos pusės žemėlapiai ir tapyba iš Aleksandro Popovo Rytų Prūsijos rinkinio“ taip pat pralaužė tradicinius (Nidos dailininkų kolonijos) rėmus. Popovo kartografijos kolekcijoje, užėmusioje vieną salytę, regis, sukaupiti istoriškai vertingi egzempliorai, dauguma jų net atspindėjo Rytų bei Vakarų Prūsiją. Kitos Miniatiūrų muziejaus erdvės buvo skirtos tapytojams, jau susietiems su Nidos dailininkų kolonija ar bent Karaliaučiaus meno akademija (tai man paliudijo VšĮ „Nidden“ atstovė, kai tasi ryšiais suabejojau: darbų autorių gimimo ir mirties vietos dažnai tolimos šiam kraštui...)

Nukelta į 8 psl.

BALZEKO LIETUVIŲ KULTŪROS MUZIEJUS

Kviečiame muziejaus narius organizuoti draugų, šeimos ar verslo susitikimus

Balzeko muziejaus

TARPTAUTINIAME CENTRE

Aplankykite muziejaus parduotuvę ir įsigykite unikalių dovanų!

6500 S. Pulaski Rd., Chicago, IL 60629
tel. 773-582-6500 • www.balzekasmuseum.org

Muziejui REIKALINGI:

1. DIREKTORIAUS ASISTENTAS Žemėlapių skyriuje
2. DIREKTORIAUS ASISTENTAS Meno skyriuje
3. INVESTICIJŲ EKSPERTAS (pensijinio amžiaus, nepilnai darbo savaitei)

Siųsti reziumė

Stanley Balzekui, Jr.
6500 S. Pulaski Rd.,
Chicago, IL 60629

Jaunieji Karaliaučiaus krašto lietuviai tėvų žemei dovanojo dainas ir šokius

Algis Vaškevičius

Visą savaitę Lietuvoje viešėjo Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašto jaunieji atlikėjai – Pilkalnio (Dobrovolsko) lietuvių vaikų folkloro ansamblis „Malūnėlis“, Gumbinės (Gusevo) vaikų folkloro ansamblis „Nadruvėlė“ ir Ramuvos (Gurjevsko) folkloro ansamblis „Rūtelė“. Pagrindinis šių trijų kolektyvų ir jų vadovų apsilankymo Lietuvoje tikslas buvo dalyvauti jubiliejinėje Dainų šventėje, bet kartu jiems tėvų žemėje buvo surengta kūrybinė stovykla, o prieš išvykdam į namus jaunieji atlikėjai surengė jaudinantį koncertą Kauno karininkų ramovėje.

Šis kaimyninės šalies vaikų apsilankymas Lietuvoje buvo Baltų kultūros ir mokslo paramos fondo renginių ciklo „Mes – Lietuvos vaikai“ dalis. Fondo vadovas Sigitas Šamborskis įdėjo daug pastangų ir paskyrė daug laiko, kad savaitę trukusi jaunųjų atlikėjų viešnagė Lietuvoje būtų ištis išimtinė.

Svečiai iš Karaliaučiaus krašto, atvykę autobusu į panemunę, kelioms dienoms įsikūrė Kintuose, kur Kintų Vydūno kultūros centre jiems buvo rengiamos edukacinės pamokos. Vaikai čia galėjo aplankyti neseniai duris atvėrusius „Vidinio tilsmo“ ir „Pojūčių“ kambarius, jiems buvo rengiamos ekskursijos, svečiams papasakota apie Vydūną, kurio 150-osios gimimo metinės šiemet minimos ir visi 2018 metai paskelbti Vydūno metais.

Vaikams itin patiko edukaciniai užsiėmimai, kurių metu jie mokėsi gaminti atvirukus, lipdė iš molio, piešė, bendravo, grojo įvairiais muzikos instrumentais. Kartu jie čia rengėsi ir repetavo ruošdamiesi savo pasirodymui Dainų šventėje Vilniuje. Karaliaučiaus krašto jaunieji atlikėjai turėjo galimybę aplankyti Ventės ragą, dviračiais pasivažinėti po Kintų apylinkes, jiems surengta vakaronė kartu su Klaipėdos etnocentro vaikų mažosios Lietuvos folkloro ansambliu „Kuršiukai“.

S. Šamborskis pasakojo, kad svečiams labai patiko ir kelionė traukiniu iš Klaipėdos į Vilnių, pažintinė ekskursija po Lietuvos sostinę ir vakarienė Bernardinų sode. Dalyvavimas Lietuvos dainų šventės folkloro dienoje „Didžiųjų žmonių žemė“ taip pat vaikams paliko neišdildomus įspūdžius, kuriais jie grįžę į Karaliaučiaus kraštą pasidalins su savo draugais ir artimaisiais.

Po Dainų šventės vaikai dar neskubėjo į namus – jiems surengta ekskursija po Trakus, taip pat apsilankymas „Šaltupio“ kaimo turizmo sodyje, kur jie susirado daug draugų bei dalyvavo bendroje linksmoje popietėje su „Suzuki“ mokyklos muzikuojančiais vaikais iš Lietuvos. Vaikai daug bendravo tarpusavyje, mokėsi vieni iš kitų, pasikeitė adresais ir susitarė bendrauti ateityje.

Atvykę į Kauną, jaunieji atlikėjai iš Rusijos kartu su Lietuvos kolektyvais padovanojo išpūdingą koncertą, kuris į Kauno karininkų ramovę suviliojo nemažai žiūrovų. Renginį lietuviškomis senovinėmis dainomis čia

Jaunieji atlikėjai parodė jaudinančią programą.

pradėjo Kauno sutartinių giedotojų grupė „Kadujo“, jį tęsė „Aukso paukštės“ apdovanojimo laureatas, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto „Atžalyno“ progimnazijos vaikų folkloro ansamblis „Kaukutis“. Šio kolektyvo nariai ir vadovai jau daug metų bendrauja su Karaliaučiaus krašto jaunaisiais atlikėjais, padeda rengti jiems pasirodymus, konsultuoja, taip pat parūpina ir tautinius rūbus pasirodymams.

Jau netrukus į sceną žengė visų trijų svečių kolektyvai, kurie atliko keletą bendrų dainų ir šokių. Apie penkių dešimčių jaunųjų lietuviukų pasirodymas iki širdies gelmių sujaudino koncerto žiūrovus ir ne vienam išspaudė ašarą, nes vaikai puikiai dainavo lietuviškas dainas, jie grojo lietuvių liaudies instrumentais ir gražiai šoko. Tad plojimų negailėta ir Almos Janvariovos bei Jono Asakavičiaus vadovaujamam „Malūnėliui“, kuris koncertuoja jau nemažai metų, ir 1999 metais mokytojo Algirdo Karmilavičiaus įkurtai „Nadruvėlei“, kurios vadovė dabar yra Gražina Koliago, ir „Rūtelei“, vadovaujamai Elenos Jegorovos ir Nijolės Naimušinos.

Šventėje pasirodė ir keletas suaugusiųjų kolektyvų iš Rusijos Federacijos – tai Karaliaučiaus miesto L. Rė-

zos lietuvių kultūros draugijos ansambliai „Gabija“ bei „Penki vaikai“, vadovaujami A. Karmilavičiaus, Tilžės (Sovetsko) ir Ragainės (Nemano) moterų ansamblis „Birutė“, taip pat Tilžės moterų ansamblis „Tilzita“.

Gražų pasirodymą susirinkusiems dovanojo solistai Rūta Morozovaitė bei Juozas Janušaitis, Kauno folkloro klubas „Liktužė“, o Prienų rajono mėgėjų teatras „Veidrodis“ parodė ištrauką iš Justino Marcinkevičiaus dramos „Mindaugas“, kurios režisierius – Jonas Grabauskas.

Jaudinanti buvo ir renginio pa-

baiga, kai visi atlikėjai sudainavo bendrą dainą, kurią dar 1998 metais Karaliaučiaus krašto lietuviai kartu su prezidentu Valdu Adamkumi dainavo tuomečiuose Statybos tresto kultūros rūmuose – „Kur eisiu eisiu, kur būsiu būsiu – vis Lietuvos neužmiršiu“.

Koncerto rengėjai jauniesiems atlikėjams dovanojo didžiulį tortą „Mes – Lietuvos vaikai“, kurio užteko visiems. Jaunieji lietuviukai dar pabendravo su kitais atlikėjais ir išskubėjo namo į Karaliaučiaus sritį.

Renginio dalyvius sveikino Lietuvos universitetų moterų asociacijos ir XXVII knygos mėgėjų draugijos vadovė Dalia Poškienė, pasidžiaugusi, kad vaikai iš kaimyninės šalies puikiai saugo lietuviškas tradicijas, daug dirba rengdami tokius pasirodymus. Ji ypač dėkojo renginyje dalyvavusiam Karaliaučiaus krašto lietuvių kalbos mokytojų asociacijos vadovui Aleksui Bartnikui, taip pat ir S. Šamborskiui.

A. Bartnikas, pasveikinęs renginio dalyvius, teigė, jog renginio svečiai ir atlikėjai atstovauja ypatingam kraštui, kuris daug kam žinomas ir kartu labai pažįstamas. „Mūsų misija yra tinkamai tą kraštą pristatyti. Mes labai didžiuojamės, kad ten gyvename, kad saugome ir puoselėjame lietuviybę, nors sąlygos tam nėra labai palankios. Vaikai myli savo tėvų žemę, jie noriai repetuoja ir koncertuoja, jiems svarbios yra lietuviškos tradicijos, jie nemažai žino apie to krašto šviesuolius. Dabar ten daug mišrių šeimų, bet mūsų misija yra išlaikyti lietuvišką žodį, kuris ten skambėjo daugelį amžių ir toliau tęsti pradėtas tradicijas“, – sakė A. Bartnikas.

Šių eilučių autorius, redaguojantis ketvirtinį žurnalą „Donelaičio žemė“, pasidžiaugė, kad lietuviybė Karaliaučiaus krašte gyva, kad žurnalas, spausdinamas 1 200 egzempliorių tiražu pasiekia skaitytojus anapus Lietuvos sienos, kad nors ir nelengvomis sąlygomis tarp abiejų kaimyninių šalių vyksta kultūrinis bendravimas ir bendradarbiavimas. Jis linkėjo ir toliau puoselėti lietuvišką žodį, dainą ir šokį.

Į šventę atvykęs šią vasarą Lietuvoje viešintis svečias iš Čikagos (JAV) Ernestas Lukoševičius kalbėjo kaip Šaulių sąjungos Čikagos skyriaus atstovas. Jis pabrėžė, kad lietuviškai, kuriame pasaulio kampelyje begyventų, turi saugoti tai, ką jiems perdavė tėvai ir protėviai, nes visi esame vienos tautos dalis.

„Atstumai, sienos ir politinė situacija neturėtų skirti žmonių. Jūs esate ypatingi, nes gyvenate protėvių žemėje ir saugojate ten lietuviybę. Aš labai kviečiu atvykti į Čikagą, susitikti su ten gyvenančiais lietuviais, pabendrauti ir pamatyti, kaip mes saugome lietuviybę anoje Atlanto pusėje. Ačiū Sigitui Šamborskiui, kuris kantariai ir ištikimai dirba lietuviybės labui, negaila laiko, sveikatos ir pastangų, kad tokie renginiai ir toks bendravimas vyktų“, – sakė svečias iš Amerikos.

Po renginio pakalbintas S. Šamborskis džiaugėsi, kad jaunieji atlikėjai iš Rusijos Federacijos namo išsivežė gerus įspūdžius, viskas vyko sklandžiai, daug žmonių stengėsi, kad vaikai kuo daugiau pamatytų, pabendrautų ir dar labiau pamiltų protėvių žemę. Šį projektą iš dalies parėmė Lietuvos kultūros taryba bei Kauno miesto savivaldybė, o trūkstantis 1 200 eurų paaugojo Amerikoje, New Yorke veikiantis Tautos fondas. □

Šventinio torto užteko visiems.

A. Vaškevičiaus nuotraukos

Kroatijos futbolo rinktinės treneris atranda sėkmę laikydamas rožinį

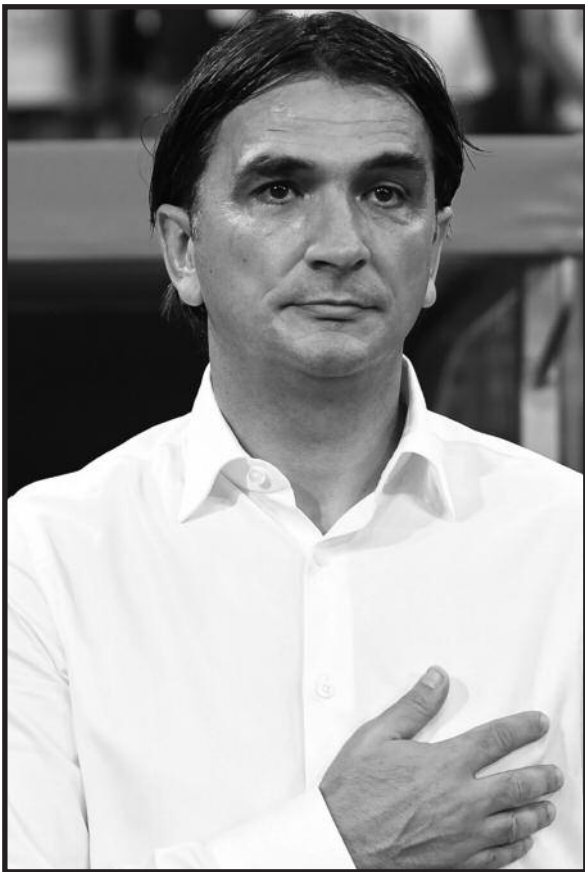
Kroatijos futbolo rinktinė, įveikusi daug stiprių komandų, 2018 m. liepos 15 d. pasaulio čempionato finale žaidė su Prancūzijos rinktine ir pralaimėjo 2:4. Kroatija gavo bilietą į pasaulio čempionato finalą, kai įveikė Angliją 2:1. Pirmą kartą antrą vietą pasaulio čempionate užėmusiais Kroatijos futbolininkais džiaugėsi visa šalis ir juos pasitiko kaip nugalėtojus.

Kroatija yra labai katalikiška šalis, o šios šalies futbolo rinktinės treneris Zlatko Dalič yra gilaus tikėjimo žmogus.

Zlatko Dalič tikėjimo patirtis nebuvo vienintelė pasaulio čempionate. Kitų šalių futbolininkai taip pat ieškojo pagalbos maldoje. Žiūrovai tikriausiai pastebėjo, kad kai kurie žaidėjai darė kryžiaus ženklą prieš rungtynes, kiti – meldėsi po įvarčio. Pavyzdžiui, Tuniso nacionalinės rinktinės žaidėjai skaitė ištraukas iš Korano, o Meksikos žaidėjai meldėsi Mišiose prieš rungtynes su Vokietija, kurias jie netikėtai laimėjo. Vienas Nigerijos žaidėjas viešai mojavo rožiniu. Egipto rinktinės lyderis Mohamed Salah meldėsi, kai įmušė įvartį į Rusijos rinktinės vartus. Po Belgijos rungtynių su Panama buvo laikomos ekumeninės pamaldos.

Kroatijos futbolo rinktinės treneris Z. Dalič sakė, kad jo sėkmės priežastis yra jo tikėjimas. Jis visada nešiojasi rožinį, kurį tvirtai laiko sunkiu metu. Kai prasidėjo pasaulio čempionatas, Kroatijos katalikiškam radijui apie savo tikėjimą jis taip kalbėjo:

„Viskas, ką aš pasiekiau savo gyvenime ir savo karjeroje, yra dėl mano tikėjimo, ir aš esu dėkingas Viešpačiui. Savo gyvenime jaučiuosi labai laimingas“, – sakė Z. Dalič ir pridėjo, kad „be stipraus tikėjimo ir motyvacijos būtų buvę labai sunku tiek daug pasiekti. Kai žmogus praranda bet kokią viltį,

Kroatijos futbolo rinktinės treneris Zlatko Dalič

tuomet jis turi atsiremti į gailėstingąjį Dievą ir mūsų tikėjimą“. Jis pabrėžė, kad „atrastas gėris gyvenime visada atneša laimę, džiaugsmą ir rezultatą. Žmogus visada turi būti nuoširdus sau ir kitiems“.

51-erių metų treneris Z. Dalič yra kilęs iš Livno, gimęs už sienos, Bosnijoje ir Hercegovinoje, ir yra, kaip 85 procentai Kroatijos gyventojų, katalikas. Nuo vaikystės jis lankė pranciškonų bažnyčią prie namų

Livne. Z. Dalič yra vedęs ir turi du vaikus. Jaunystėje jis žaidė Kroatijos futbolo komandose „Hajduk Split“, „Inter Zapresic“ ir „Varteks Varazdin“. 2000-aisiais jis baigė savo karjerą kaip profesionalus futbolininkas ir pradėjo treniruoti Kroatijos komandas. 2010-aisiais nukeliavo į Saudo Arabiją, kur treniravo Al-Faisaly Harmah ir Al-Hilal komandas. Po metų persikėlė į Jungtinius Arabų Emyratus, kur treniravo Al-Ain klubą. 2017 m. spalį jis buvo paskirtas Kroatijos nacionalinės rinktinės vyriausiuoju treneriu.

Viename interviu Z. Dalič sakė: visi mes vienu ar kitu būdu nešame kryžių. Ateina sunkūs momentai, kai žmogus negali pasiduoti, nusivilti, parakristi. Tačiau, „tik tikėdamas žmogus gali sugrįžti į teisingą kelią. Yra būtina nešti kryžių kuo oriau, nešti jį stipriai. Situacijose kur, atrodo, nėra išeities, yra išeitis, bet būtina tikėti.“ Jis sako, dabar „žmogus turi pasišvesti šeimai, o ne vien bėgti paskui pinigų ir darbą“. Jis patvirtina, kad „Dievas veikia kasdien mano šeimoje ir darbe, ir už viską, ką jis padarė mano gyvenime, jaučiuosi dėkingas tikėjimui ir gerajam Dievui.“ Nuotraukose matyti, kaip kartais Z. Dalič atsistoja keista poza, dešinę ranką laikydamas kišenėje, o kaire ranka duoda nurodymus žaidėjams. Treneris paaiškina: „Rožinį visada nešiojuosi su savimi ir kai jaučiuosi šiek tiek prislėgtas, įkišu ranką į kišenę, tvirtai laikau rožinį, ir viskas pasidaro paprasčiau.“

Z. Dalič sako, kad rožinis, kuris buvo pašventintas Medjugorje (tai vieta, kur jis eina melstis ir kur jis buvo nuvykęs prieš iškeldamas į Rusiją) – tai nėra prietaras ir tai nėra malda, kad laimėtų rungtynes. Rožinio suspaudimas rankoje yra ženklas, kuriuo jis, prašydamas Marijos užtarimo ir pasitikėdamas Viešpačiu, pašventina kiekvieną savo gyvenimo akimirką, taip pat savo darbą.

Parengė **Antanas Mikelaitis**

Leiskit grįžti į namus...

Atkelta iš 2 psl.

P. Lemberto gyvenimas nutrūko pačiame brandume. Po staigios vyro mirties jo atminimo įamžinimu rūpinosi žmona Monika ir sūnus Vitalis bei artimi draugai. Buvo suburta Bernardo Brazdžionio vadovaujama rašytojų Alės Rūtos, Bronio Railos ir Juozo Švaisto komisija, kuri sudarė ir 1969 m. išleido atsiminimų ir pasisakymų knygą „Tau, sesute.“ Čia buvo perspausdinti ir anksčiau skelbti Prano Lemberto eilėraščiai, ir nauji, dar nepublikuoti, rasti rankraščiuose. Dar keturi rinkiniai: „Šaukiu, o Nemune“ (1992), „Tėvynės drobės“ (1994, II pataisytas, papildytas leidimas 1995), „Menu birželį“ (1996), „Širdis skambėjo dainomis“ (1997) – išleisti Lietuvoje kultūros istoriko Albino Vaičiūno, P. Lemberto žemiečio, rūpesčiu ir M. Lemberdienės bei sūnaus Vitalio lėšomis.

Pastaraisiais dešimtmečiais pasirodė dvi P. Lemberto atminimo įamžinimui reikšmingos knygos: 1997 m. Vilniuje išėjo atsiminimų knyga „Iš praeities ir dabarties“, o 2003 m. Kaune – „Gėrio šviesa“. Šios dvi vaikystės draugo Biržuose Valdemaro Michalauko sudarytos knygos, vėlgi išleistos M. Lemberdienės bei Vitalio ir jo žmonos Danutės lėšomis, visapusiškai ir išsamiai atskleidė P. Lemberto asmenybę ir jo gyvenimo kelią, gerokai praturtindamos naujomis žiniomis 1969 metais išleistą jo atminimui skirtą knygą „Tau, sesute“.

P. Lemberto vardui įamžinti 1993–2007 m. Vytauto Didžiojo universitete buvo rengtas jaunųjų literatų konkursas, įsteigta ir poeto artimųjų mecenuota jo vardo stipendija. Konkurso komisijos darbe dalyvavo literatūrologai Vytautas Kubilius, Rimvydas Šilbajoris, Ramutis Karmalavičius, poetas Donaldas Kajokas ir kiti. Šio konkurso laureatais tapo tuomet dar studentai, o dabar jau profesionalūs rašytojai Neringa Abrutytė, Vaiva Grainytė, Auš-

ra Kaziliūnaitė, Giedrė Kazlauskaitė, Enrika Striagainė, Indrė Valantinaitė, Dainius Dirgėla, Rimas Kmita, Gvidas Latakas, Donatas Petrošius, Mindaugas Valiukas, Artūras Valionis ir kiti.

Netekęs savo brangios mamos Monikos ir mylimos žmonos Danutės P. Lemberto sūnus Vitalis toliau saugojo ir puoselėjo tėvo atminimą. Po daugelio našlavimo metų sutiko jo dvasiai artimą sielą Nijolę Vitkauskaitę, tapusią jo žmona. Jų abiejų siekis ir toliau liko saugoti ir branginti lietuvių, rū-

Nijolė Vitkauskaitė-Lembertienė.

Z. Baltrušio nuotr.

pintis P. Lemberto atminimo įamžinimu. Šių eilučių autorei atvykus į JAV peržiūrėti ir pasirinkti rašytojos Alės Rūtos kultūrinio palikimo, maloniai buvo leista taip pat peržiūrėti ir pasirinkti P. Lemberto archyvą. Šiai ypatingai šeimai esu be galo dėkinga ne tik už man suteiktą pragyvenimą ir nuolatinius vežiojimus pas kitus lietuvių rašytojus, aukojant savo laiką ir išteklius; jaučiu pasididžiavimą ir pagarbą sutikus šiuos žmones savo kelyje; taip pat

noriu dėkoti jiems ir už tai, kad išsiuntė iš JAV į Lietuvą ne tik savo tėvo ir uošvio, bet ir rašytojų Alės Rūtos bei Prano Visvydo archyvus savo lėšomis. Tai ištis neįkainojama pagalba muziejininkams.

Garbi renginio viešnia Nijolė Vitkauskaitė-Lembert, vakarui besibaigiant, šeimos vardu dėkojo visiems susirinkusiems: „Mano vyras Vitalis, išlydėdamas mane dalyvauti šiame renginyje, prašė perduoti Jums nuoširdžiausius padėkos žodžius. Ir dar – jis įdavė man į rankas vieną iš savo Tėvo gautų branginamų, ypatingų relikvijų: knygelę ‘Baltija šaukia’. Ši knygelė parašyta ir išleista sunkiomis stovyklinėmis sąlygomis 1947 metais Oldenburge, Vokietijoje. Jame yra P. Lemberto įrašas: „Šviesiai mano ateities gyvenimo vilčiai – Mylimam sūneliui Vitaliui, iš sunkaus tremties gyvenimo dienų prisiminimas. Autorius. 1947 IV 11.“ Šį brangų Vitalio turtą – knygelę – perduodu Maironio lietuvių literatūros muziejaus Išeivių skyriaus vedėjai Virginijai Babonaitei-Paplauskienei saugoti ją Prano Lemberto archyve. Dar kartą savo ir savo vyro vardu dėkoju Notarų rūmų darbuotojams, išleidusiems tokią puikią knygą, visiems renginio dalyviams ir organizatoriams ir Jums, visiems čia susirinkusiems.”

Renginį pradėjusi ir susirinkusius pasveikinus operos solistė Rita Preikšaitė atliko kompozitoriaus Benjamino Gorbulskio ir P. Lemberto dainą „Gyvenimo laimė“. Renginio metu skambėjo ir išeivijos kompozitorės Giedros Nasvytytės-Gudauskienės sukurtas ciklas: „Vasara/ Ruduo/ Žiema/ Pavasaris“. Renginys buvo užbaigtas gražiomis P. Lemberto žodžiais parašytais bei kitomis dainomis.

Renginio viešnios ir svečiai neskubėjo skirstytis, dar ilgai, šurmuliuodami Maironio svetainėje, kalbėjosi apie mūsų Nepriklausomos Lietuvos šviesulius. Didžiausi padėkos žodžiai buvo skirti Notarų rūmų darbuotojams, kurie šiame XXI amžiaus globalizacijos procese prikelia žmones, kūrėjus mūsų Lietuvą, stiprinusius ir ugdžiusius lietuvių tautą, teikusius jai dvasinio peno įvairiausiais istorinių pervertų metais. □

Išlydėjus Thomo Manno festivalį...

Atkelta iš 5 psl.

Gaila, pristatyme nedalyvavo parodos kuratorė, Prano Domšaičio galerijos Klaipėdoje vadovė Kristina Jokūbavičienė, tad ne tiek parodą, kiek savo kolekcijos pasiekimus pristatė A. Popovas. Buvęs tolimojo plaukiojimo kapitonas jau ketvirtą festivalio kalbą – rusų (gan mėgėjiškai verčiamai į lietuvių) – pasidžiaugė, kad jau pasiektas pernai per parodos atidarymą išsakytas tikslas: prilygti darbų kiekiu Mykolo Žilinsko kolekcijai (tai virš pusantro tūkstančio Kaunui dovanotų paveikslų). Savikritiškai įvertinta: Liuneburgo Rytų Prūsijos muziejuje sukaupta šio krašto dailininkų kolekcija kokybe jo (ar Vši „Nidden“) darbus lenkia.

Pristatyta ir festivalio temą atliepanti paroda – Kuršių nerijos istorijos muziejuje Klausio Richterio parengta ekspozicija „Laisvė ir skilimas. Europa po Pirmojo pasaulinio karo“. Ir nuotraukomis, ir glaustais tekstais (lietuvių ir vokiečių kalbomis) informatyviai papasakota apie pokarinę imperijų žlugimą, nedidelių valstybių radimąsi ir pan.

Visad turininga, aukšto lygio būna muzikologės Vytautės Markeliūnienės rengiama Muzikos programa – Nidos ev. liuteronų bažnytelėje vykstantys koncertai, išlaikantys kokybinę *Klasiškos prabą* (pritaikomą ir šiuolaikinei muzikai).

Kone kiekvieną koncertą galėjau patirti kaip dvasios puotą. Įspūdingu koncertu – po festivalio globėjo J. E. Valdo Adamkaus sveikinimo žodžių – ši savaitės šventė pradėta. Nors skambėjo įvairių epochų ir stilistikos kūrinių – pradedant Bacho Koncertu obojams ir styginiais (atliktu obojininko Ugniaus Dičiūno ir Klaipėdos kamerinio orkestro, kuriam vadovauja Mindaugas Bačkus) – šventės vientisumo perėjimai nesutrikdė. Vienijančia (malonia) gija tapo ir dirigentas – svečias iš Latvijos Raimunds Šnė, pasižymėjęs ne tik artistišku, bet ir kuklumu (per plovimą liūtis vis traukęsis į šalį, pats plodamas atlikėjams). Koncertas baigtas festivalio užsakytu (tai kasmetė tradicija) Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatės Justės Janulytės kūriniu „Windharfe (Vėjo arfa)“ klavesinui (solistas Sergejus Okruško) ir styginiais. Tylus, asketiškai monotoniškas, tarsi nei kulminacijos nei pabaigos nežadantis kūrinys išties atnešė *Vėjo arfos* virpesius – bangelių pleksėjimą,

smilčių čiuzėjimą, vėjo gaudimą...

Festivalio nuolatinis (ir laukiamas) dalyvis – Romualdo Gražinio vadovaujamas choras „Aidija“. Šįkart jis pasirodė net tris vakarus – koncerte, dedikuotame Thomui Mannui, sudainavo tris Franz Schubert dainas, bet labiausiai savo gailią, meistrystę, artistišumą išskleidė kitus du vakarus, atlikdami lietuvių autorių kūrinius. „Lietuviškos muzikos valandoje“ (nuskambėjus Osvaldo Balausko ir Broniaus Kutavičiaus kūriniams, atliktiems tai dueto – pianistės Onutės Gražinytės ir violančelisto Peyton Hall Magalhaes, tai Kauno kvarteto) choras sudainavo Felikso Bajoro „Paslaptį“ (J. Gutausko žodžiai), taip sužavėdamas klausytojus, kad jie, negailėdami plovimų, bisui sulaukė smagaus netikėtumo – pirmiausia pasirodė choro vyrų grupė ir kartu su vadovu susėdusi ant grindų, sutrenkė (atsineštais akmenimis) ir išskandavo B. Kutavičiaus fragmentą „Iš jotvingių akmenų“.

Ypatingas buvo „Aidijos“ (jau *scena* nebesidalijusios su kitais atlikėjais) koncertas „Šimtmečio muzika: Estija, Latvija, Lietuva“ – ir ne tik Baltijos valstybių pagerbimu, atliekant estų, latvių ir lietuvių autorių dainas. Prie dirigento „pulto“ stėjo jaunuoliai, pirmą kartą festivalio erdvėje surengtų jaunųjų dirigentų dirbtuvių dalyviai. Estų kūrinius dirigavo Estijos muzikos ir teatro akademijos studentė Leiu Tõnissaar, latvių – Latvijos Jazepo Vītolo akademijos atstovas Matīss Circenis, o lietuvių (pradedant Juozu Naujaliu, užbaigiant Vaclovu Augustinu) – Lietuvos teatro ir muzikos akademijoje studijuojas Mantvydas Drūlia. Koncertas leido patirti ne tik estetinį malonumą, bet ir pajusti ne taip dažnai reiškiamą Baltijos šalių bendrystę, dėmesį viena kitai.

Festivalio savaitę Nidos liuteronų bažnytelėje patirta ir daugiau muzikinių švenčių.

Tradiciškai atsiribojau nuo vakarinių (kone naktinių) filmų – kasdien ir be jų būna bent pora, dažnai ir daugiau, renginių, tad išpūdžių pakanka. Nors Goethe's instituto sudaroma Kino programa, regis, ir estetiniu, ir pažintiniu požiūriu verta dėmesio. Štai šįkart tarp kitų rodytas žymaus nebyliojo filmo atstovo vokiečio Friedrich Wilhelm Murnau paskutinis filmas „Tabu“ (o filmą „įgarsino“ Thomas Köneris ir Vladas Dieninis). □

Kultūros kronika

Talino nacionalinėje bibliotekoje ir Vroclavo architektūros muziejuje pristatyta paroda „Optimizmo architektūra – Kauno fenomenas, 1918–1940 m.“ Ši tarptautinė kilnojamoji paroda yra skirta Lietuvos valstybingumo atkūrimo šimtmečiui, o tarpukario Kauno modernioji architektūra puikiai atspindi tą politinį, socialinį, ekonominį ir kultūrinį optimizmą, kuris buvo būdingas naujai susikūrusių ar atsikūrusių valstybių sostinėms. Ši Kauno architektūros paveldo dalis dar mažai žinoma Europoje, todėl parodoje akcentuojamas staigus modernistinės Kauno transformacijos fenomenas, kai 1919 m. miestui netikėtai tapus Lietuvos Respublikos sostine, jis radikaliai pakeitė savo tapatybę: per mažiau nei 20 metų gyventojai pastatė beveik 12 000 naujų pastatų ir pavertė Kauną modernia, elegantiška, europietiška sostine.

Liepos 12 – rugpjūčio 9 d. Romualdas Požerskis atstovaus Lietuvą tarptautinėje parodoje „Another Europe“. Parodoje eksponuojamas Romualdo Požerskio darbas yra ilgametės menininko fotografijų serijos „Atlaidai“ (1974–2001) dalis. Šią seriją fotografas jau yra pristatęs daugelyje pasaulio šalių, ji ypač vertinama užsienio fotografijos profesionalų bei mėgėjų. Požerskio nufotografuoti dabartinėje Lietuvoje švenčiami atlaidai kelia ne vien nostalgikų prisiminimų bangą tiems, kurie turėjo progos į tokius atlaidus važinėti dar prieškariniais laikais, bet ir pagarbą Lietuvos žmogui, kuris iki šiol išlaikė tikėjimą ir stiprų prisirišimą prie šių senųjų kaimo tradicijų.

Kijeve, galerijoje „Kalita Art Club“ atidaryta lietuvių menininkės Eglės Čėjauskaitės-Gintalės juvelyrikos paroda „Žemaitijos balsai ir daiktai“. Parodoje eksponuojami kaklo papuošalai, škaplieriai, segės, medaliai, plaukų puošmenos, objektai, sukurti derinant įvairias medžiagas bei technikas (balintą sidabrą, spindintį auksą, rūdžių išgraužtą plieną, žalvarį, bronzą, mamuto kaulą, virvę, sudūlėjusį audinį ir t. t.). Idėjų kūrybai autorė atradusi Žemaitiškoje literatūroje, o konkrečiai – prof. Viktorijos Daujotytės poezijoje, ir savo kūriniiais siekianti ne iliustruoti tekstų turinį, bet materializuoti juose perteiktą autentišką Žemaitijos regiono, iš kurio ir pati kilusi, pasaulėjautą, šiai kultūrai būdingą nuotaiką, susikalbėjimą, pajautimą.

Žodžio programos klausytojai Thomo Manno namelio terasoje.

A. Petraitytės nuotr.